

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهان

مدرسه علمیه الزهرا(سلام الله عليها) شهرستان خوی

تحقیق پایانی سطح دو(کارشناسی)

عنوان

بررسی مسأله‌ی خلود از نظر اندیشمندان

شیعه و اهل سنت

استاد راهنما

دکتر عزیز علیزاده سالطه

استاد داور

حجت‌الاسلام دکتر سید جعفر حسینی اصل

پژوهشگر

راضیه نقی لو

تابستان ۱۳۹۴

تَحْمِيدِيه

بارخدايا!گاوه شکرت، زمان لکنست ماست.

حمد، تنهاتو را سزاست.

لطف بى کرانت درميان بندگان جاري است

وزلال حيات بخش کلام نابت، سيراب کننده تشنه کامان هدایت.

صلوات بى حد، نثارروح بلند رسولت که راه نوراني وحی توست.

درود بى حصر بر قرآن که سرچشمہ همیشه جاري هدایت

و حبل متین نجات بشریت از چاه تاریک مادیت است.

سلام بى پایان برذوات پاک اوليائت؛ از فاطمه علیها السلام - و علی علیه السلام

تا یادگار بجامانده از سلسله هادیان حق،

مهدي - علیه السلام - که ناطق قرآن و قرآن ناطق اند.

تقدیم

تقدیم به حضرات معصومین-علیهم السلام-که حجج بالغه حق درروی زمین و هادیان بی بدیل سیرالی
الله وسفینه نجات بشریت اند.

و نیز

تقدیم به پدر و مادرم به مصدق «آن اشکرلی ولوالدیک»^۱ که یک عمر در راه پرورش جسم و جان من
کوشیده اند.

۱) لقمان (۳۱)، آیه ۱۴.

تقدیر و تشکر

سپاس خدای را که به ذره ای ناچیز توفیق داد تا بیاموزد و سپاسگزار باشد.

اینک که با الطاف بی پایان یکتای دانا، این حقیر توفیقی یافته تا این تحقیق پایانی را به آخر بر سانم، بعد از حمد و سپاس خداوند بر خود فرض می دانم؛ تقدیر و تشکر نمایم از: همه‌ی کسانی که در طول زندگی مرا به سوی هدایت و رستگاری رهنمون ساخته و نور معرفت الهی را در دلم روشن نموده و قلبم را مملواز عشق به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت مطهر ایشان نمودند.

بویژه سپاسگزاری می نمایم از:

-امام جمعه محترم حاج آقسیدر ضی شکوری که بالحداد حوزه علمیه‌ی الزهراء(س) خوی، گامی سازنده در تربیت شاگردان فراوان در مکتب اهل بیت برداشت و چراغ علم و دانش را در این شهر برافروختند و آنچه امروز را ائمه می شود در واقع مديون زحمات خالصانه آن بزرگوار است.

-مدیریت محترم حوزه علمیه‌ی الزهراء(س) خوی، سرکارخانم زهره رجاییان؛ بخطاطر تلاش‌های شبانه روزی برای پیش برد امور حوزه و این که همیشه بزرگوارانه راهنمای طلاب بوده و از هیچ تلاشی درجهت ارائه کمک دریغ نمی ورزند.

-کلیه‌ی استاد بزرگوار و معاونین محترم حوزه علمیه‌ی الزهراء(س) خوی؛ به ویژه معاونت محترم پژوهش سرکارخانم خدیجه شهبازی.

-استاد بزرگوار جناب آقای دکتر عزیز علیزاده سالطه که با راهنمایی‌های ایشان، بنده را در تنظیم این تحقیق پایانی یاری نمودند.

-وسایر عزیزان که به نحوی در اتمام این کار، با بنده همکاری کرده‌اند.

-همچنین درنهایت احترام از پدر و مادر گرامی ام که از کودکی در کسب معرفت و معنویت من تلاش نمودند و از خواهرم که در طی سال‌های تحصیلی یاری رسان من بوده‌اند.

-ونها یات تشکر و قدردانی را از همسر مهربانم که حامی و مشوق من در تحصیل بوده‌اند.

و در پایان از خداوندان، برای همه‌ی این عزیزان؛ سعادت، سلامتی، عمر باعزم، عاقبت به خیری خواستارم.

۲۲. مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقاید، چاپ چهل و پنجم، تهران، انتشارات: شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۹ش.

۲۳. معین، محمد، فرهنگ معین، تحقیق: عزیز الله علی زاده، محمدنامنی، ج ۵، چاپ دوم، تهران، انتشارات: نامن، ۱۳۸۶ش.

۲۴. مغنية، محمد جواد، تفسیر الکافی، مترجم: موسی دانش، ج ۳، ۱، چاپ اول، انتشارات: موسسه ی بوستان کتاب، ۱۳۷۸ش.

۲۵. مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، ۶، چاپ هفتم، تهران، انتشارات: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷ش.

۲۶. _____، تفسیر نمونه، ج، ۲۱، ۱، ۱۵، ۳، ۲۱، چاپ اول، تهران، انتشارات: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴ش.

۲۷. _____، معاد و جهان پس از مرگ، چاپ دهم، قم، انتشارات: مطبوعاتی هدف، بی تا.

۲۸. _____، مفاتیح نوین، چاپ، قم، انتشارات: امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۳۸۴ش.

۲۹. هاشمی رفسنجانی، اکبر، فرهنگ قرآن، ج ۸، چاپ دوم، قم، انتشارات: بوستان کتاب، ۱۳۸۳ش.

۳۰. هاشمی، سیدآصف، بهشتیان و دوزخیان در آیینه ی قرآن، چاپ هشتم، قم، انتشارات: زائر، ۱۳۹۰ش.

ب) فهرست منابع عربی:

۱. آل سعودی، عبدالرحمن بن ناصر، تیسیرالکریم الرحمن، چاپ دوم، بیروت، انتشارات: مکتبه النھضه العربیه، ۱۴۰۸ق.

۲. ابن جزی، محمدبن احمد، التسهیل لعلوم التنزیل، ج ۱، ۲، چاپ اول، بیروت، انتشارات: دارالارقم بن ابی الارقم، ۱۴۱۶ق.

٣. ابن فارس، احمد ابن زكريا، معجم مقاييس اللغة، ج ٥، ٢، ١، چاپ اول، قم، انتشارات: مركز النشر مكتب الاعلام الاسلامي، ١٣٦١ش.
٤. ابن عربى، محمد بن على، تفسير ابن عربى، ج ١، چاپ اول، بيروت، انتشارات: دار احياء التراث العربى، ١٤٢٢ق.
٥. ابن عطيه اندلسى، عبد الحق بن غالب، المحرز الوجيز فى تفسير الكتاب العزيز، ج ١، ٣، ٥، چاپ اول، بيروت، انتشارات: دار الكتب العلمية، ١٤٢٢ق.
٦. ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، ج ١، ١٢، ٣، چاپ سوم، بيروت، انتشارات: دار صابر، ١٤١٤ق.
٧. بحرانى، هاشم بن سليمان، البرهان فى تفسير القرآن، تحقيق: قسم الدراسات الاسلامية موسسه البعثة، ج ٢، چاپ اول، تهران، انتشارات: بنیاد بعثت، ١٤١٦ق.
٨. بيضاوى، عبدالله بن عمر، انوار التنزيل و اسرار التاویل، ج ١، ٥، چاپ سوم، بيروت، انتشارات: دار احياء التراث العربى، ١٤٢٠ق.
٩. ثعلبى نيسابوري، ابو اسحاق احمد بن ابراهيم، الكشف و البيان عن تفسير القرآن، ج ٦، ١، چاپ اول، بيروت، انتشارات: دار احياء التراث العربى، ١٤٢٢ق.
١٠. حائرى تهرانى، میر سید على، مقتنيات الدرر و ملقطات الشمر، ج ٥، چاپ اول، تهران، انتشارات: دار الكتب الاسلامية، ١٣٧٧ش.
١١. خطيب، عبدالكريم، التفسير القرآنى للقرآن، ج ٦، چاپ اول، بيروت، انتشارات: دار الفكر العربى، بى تا.
١٢. الدارمى، محمد بن عبدالله، سنن الدارمى، چاپ اول، بيروت، انتشارات: دار المعرفة، ١٤٢١ق.
١٣. ديلمى، شيخ حسن، ارشاد القلوب الى الصواب، ج ١، چاپ اول، قم، انتشارات: شريف رضى، ١٤١٢ق.
١٤. راغب اصفهانى، حسين بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، تحقيق: صفوان عدنان داودى، چاپ اول، بيروت، انتشارات: دار القلم، ١٤١٢ق.

١٥. رامپوری، غیاث الدین محمد بن جلال الدین، *غیاث اللغات*، تحقیق: منصور ثروت، چاپ سوم، تهران، انتشارات: موسسه انتشارات امیر کبیر، ۱۳۸۸ش.
١٦. زحیلی، وهبہ بن مصطفی، *التفسیر المنیر فی العقیده و الشريعة و المنهج*، ج ۱۲، چاپ دوم، بیروت - دمشق، انتشارات: دار الكتاب المعاصر، ۱۴۱۸ق.
١٧. زمخشّری، محمود، *الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل*، ج ۲، چاپ سوم، بیروت، انتشارات: دار الكتاب العربي، ۱۴۰۷ق.
١٨. سمرقندی، نصر بن محمد، *بحر العلوم*، ج ۳، چاپ اول، بیروت، انتشارات: دار الفکر، بی تا.
١٩. شاذلی، سید بن قطب، *فی ظلال القرآن*، ج ۴، چاپ هفدهم، بیروت - قاهره، انتشارات: دار الشروق، ۱۴۱۲ق.
٢٠. صادقی تهرانی، محمد، *التفسیر الموضوعی للقرآن الكريم*، ج ۴، قم، بی تا.
٢١. *الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن*، ج ۲، چاپ دوم، قم، انتشارات: فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵ش.
٢٢. صدر الدین الشیرازی، محمد بن ابراهیم، *الشواهد الربوبیه فی المناهج السلوکیه*، ج ۱، چاپ اول، قم، انتشارات: مطبوعات دین، ۱۳۸۳ش.
٢٣. شیخ صدق و شیخ مفید، *اعتقادات الامامیه و تصحیح الاعتقاد*، ج ۱، چاپ دوم، قم، انتشارات: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۴ق.
٢٤. *امالی الصدق*، چاپ پنجم، بیروت، انتشارات: اعلمی، ۱۴۰۰ق.
٢٥. *التوحید للصدق*، چاپ اول، قم، انتشارات: جامعه مدرسین، ۱۳۹۸ق.
٢٦. *من لا يحضره الفقيه*، ج ۴، چاپ دوم، قم، انتشارات: جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ق.

٢٧. طبرى،ابو جعفر محمد بن جرير،**جامع البيان فى تفسير القرآن**،ج ٢٥،چاپ اول،بيروت،انتشارات:دارالمعرفه،١٤١٢ق.
٢٨. طريحي،شيخ فريد الدين،**مجمع البحرين**،تحقيق:سيد احمد حسيني،ج ٢،چاپ اول،بى جا،انتشارات:دفتر نشر فرهنگ اسلامی،١٣٧٨ش.
- ٢٩.طنطاوى،**التفسير الوسيط للقرآن الكريم**،ج ١،٤،چاپ اول،قاهره،انتشارات:دار نهضه مصر للطباعه و النشر،بى تا.
- ٣٠.طوسى،محمد بن حسن،**التبیان فی تفسیر القرآن**،ج ٣،١،٧،تحقيق:احمد قیصر عامل،چاپ اول،بيروت،انتشارات:دار احیاء التراث العربی،بى تا.
- ٣١.عروسى حويزى،عبد على بن جمعه،**تفسير نور الثقلین**،تحقيق:رسولی محلاتی،ج ١،٢،چاپ چهارم،قم،انتشارات:اسماعيليان،١٤١٥ق.
- ٣٢.فخر رازى،محمد بن عمر،**مفاتيح الغیب**،ج ٢٧،١٨،١١،٤،چاپ سوم،بيروت،انتشارات:دار احیاءالتراث العربی،١٤٢٠ق.
- ٣٣.فراهيدى،خليل بن احمد،**العين**،ج ٤،چاپ دوم،قم،انتشارات:هجرت،١٤١٠ق.
- ٣٤.فيض كاشاني،ملا محسن،**تفسير الصافى**،تحقيق:حسين اعلمی،ج ٤،٢،چاپ دوم،تهران،انتشارات:الصدر ١٤١٥،ق.
- ٣٥._____،**عين اليقين الملقب بالأنوار و الأسرار**،ج ١،چاپ دوم،قم،انتشارات:وفا،١٤٢٨ق.
- ٣٦.الفيومى،احمد بن محمد،**المصباح المنير فی غريب الشرح الكبير للرافعى**،ج ١،چاپ اول،بيروت،انتشارات:دار احیاءالتراث العربی،١٤٣٠ق.

٣٧. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، تحقیق: طیب موسوی جزایری، ج ۱، چاپ سوم، قم، انتشارات: دار الكتاب، ۱۳۶۳ ش.

٣٨. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار الجامعه اخبار الائمه الاطهار، تحقیق: محمد باقر محمودی، عبد الزهراء علوی، ج ۲۴، تهران، بی تا.

٣٩. _____، حق الیقین در اعتقادات و معارف اسلامی با تصحیح و استخراج منابع، چاپ دوم، قم، انتشارات: سرور، ۱۳۸۹ ش.

٤٠. مراغی، احمد بن مصطفی، تفسیر المراغی، ج ۲۴، چاپ اول، بیروت، انتشارات: دار احیاء التراث العربی، بی تا.
٤١. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن، ج ۷، ۸، ۲، ۳، چاپ سوم، بیروت - قاهره، انتشارات: دار الكتب العلمیه - مرکز نشر آثار علامه مصطفوی، ۱۴۳۰ق.

٤٢. _____، مصباح الشریعه، چاپ اول، تهران، انتشارات: انجمن اسلامی و فلسفه ایران، ۱۳۶۰ ش.